

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Slov. Matice“ za 1. 1896.

(Dalje.)

Slovenska zemlja, II. del. — *Samosvoje mesto Trst in mejna grofija Istra. Prirodnoznanjski, statistični, kulturni in zgodovinski opis. 26 podob in jeden načrt. Spisal S. Rutar. 1. snopič. Ljubljana 1896.* Str. III + 128.

V zagovoru se pisatelj te knjige opravičuje, zakaj prištevava Trst in Istro „slovenski zemlji“. Nu, da bi bilo po misli zagrizenih Italijanov in z njimi združenih Nemcev, „zemlja slovenska“ bi se niti imenovati ne smela. „Trst“ je izključno (!) italijansko mesto, a Istra deželca „avite (podedovane) latinske kulture!“ Boje se za svoje dosedanje „mirno“ posestvo, ter ga ne dadó z lepa iz rok. Nasprotniki imajo obilo zemljepisnih in zgodovinskih spisov o Trstu in Istri, a pri nas se je živo čutil ta nedostatek. Vzdihovala je „tužna Istra“ kakor oni 38-letni bolnik evangelijski: „Gospod, nimam človeka, da mi pomaga, . . . predno sam pridem, vstopi drugi pred menoj.“ (lv. 5, 7.) A vstali so narodni buditelji, da z živo besedo in rodoljubja navdahnjenimi spisi probujajo narodno zavednost in pogum v slovenskem ljudstvu. Med te vrste buditeljev spada nedvomno tudi g. profesor S. Rutar. V primerni, se ve, po nemških in italijanskih spisih in vladnih statističnih podatkih posneti sliki predočuje nam v uvodu lego, meje, velikost, slikovitost in značilnost Trsta pa Istre. Gledé na dohod naših pradedov v te pokrajine se drži g. profesor dosedanjega splošnega (?) mnenja, da o Slovencih na Primorskem ni sledú pred 6. stoletjem. Toda, in „dubiis libertas“ — dokazano ni. Dandanes ne sme več veljati ona prislovica: quod non est in actis, non est in mundo“, (kar se v spisih ne nahaja, ne more se uvaževati). Raziskovanja na arhaiološkem (starinskem) in jezikoprimerjalnem polju, nas vendar drugače učé. Slovenci so starodavni sem došli rod — pred Hrvatí, in nikakor niso „planinski Hrvatje“! Pozneje so se z njimi pomešali; še pozneje so se po primorskih mestih, in sporadično po notranjih gradovih naselili zapovedujoči Italijani. Nasprotno trdé oni, da Slovenci so došli v Istro šele v 8. stoletju.

Istra je tužna, siromašna deželca, ki se je, vsaj v notranjih pokrajinah preživljala z živinorejo, in v plodnejših podanjah s poljedelstvom, vinom, oljem. Istra je eminentno pastirska deželca, kar pravi že njeno ime: Istra = stara, staja za drobno. „Po srednji in južni Istri imajo navado, da

prepuščajo svoja zemljišča tujim pastirjem iz severne Istre in celó iz Kranjske kot pozimske pašnike“. Baš to so „stare“ — kraj pozimskih pašnikov. (Primeri drugod: „Stara planina“, „stara gora“ pri Gorici, Vipavi, pri Trstu. „Stárada“ vas v gornji Istri itd.). „Značilno je, da je tu — po Istri — največ plodnih ovac“. (Str. 100.)

Popravki: Str. 2. in 27. „Openski hrib“ po domače: „Selévec“. — Str. 4. Brojanica, r. brójnica; str. 4. Miramar = glej (?) v morje, resp. zrí, občuduj morje; 27. Mokovlján (sv. Štefan) r. sv. Hieronim; Gorka (Gurka) t. j. na „Krku“!, Škafarica, r. Šaparica; str. 30. „Porto rose“ da je od divjih rož, šipkovine, dobilo ime? Težko. „Pirano“ na glasu kot pristno italijansko mesto, je pač slovanskega korena pir ali pyr. Za župno cerkvijo je „gríža“. Solnarne se zovejo „Siciele“ od one še danes znane besede: „seč“ ali „sič (je slano ko sič) torej: sečovlje = solnarne. Komur ni ta razlaga všeč. naj si izbere pa Benussi-jevo: „Pirano“ celt. beor-dun, monte alto! (visoka gora!), ali ono od bavarskih turistov, ki so se napili refoška pa so želeli še pive: „Pir á no!“ (Bier auch noch!) Str. 48. in 119. sumak t. j. rij, ruj; 54. trije virilni glasovi šk. tržaški, poreški in „koperski“ r. krški (Vegliá); str. 119. „Mlin za žveplo ob Rižani“ na koncu naj se izbriše, ker je dvakrat pisano.

Z veseljem pričakujemo nadaljevanja toliko važnega opisa slovenske zemlje, in Bog utrdi zdravje gospodu pisatelju. M. Sila.

Hrvaška književnost.

Knjige „Matice Hrvatske“ za leto 1896.

(Dalje.)

Hrvatske narodne pjesme. Junačke pjesme. *Knjiga prva. Uredili dr. Ivan Brož i dr. Stjepan Bosanac.* Velika osmerka. Str. XXIV. + 610. Cena za člana 1 gld. 50 nč., za druge 2 gld. 50 nč. — Kar so toliko časa člani „Matice hrvatske“, pa tudi ves hrvaški narod težko pričakovali, to se je letos izpolnilo. Matica je izdala prvo knjigo hrvaških narodnih pesmij, s katerimi se Hrvati lahko ponašajo pred celim svetom. Matični odbor je sklenil že l. 1876., da pozove rodoljube iz vseh krajev prostrane hrvaške domovine, naj nabirajo narodne pesme in še predno je „Matica“ oglasila ta poziv, dobila je od nekih znanih hrvaških rodoljubov in književnikov lepo in bogato zbirko narodnih pesmij. Meseca listopada l. 1877. so prinesli hrvaški časopisi poziv za nabiranje narodnih pesmij in kratko navodilo, kako naj se te pesmi